

SỬ DỤNG MỘT SỐ TRUYỆN KỂ VỀ TẤM GƯƠNG, ĐẠO ĐỨC HỒ CHÍ MINH ĐỂ DẠY HỌC MÔN ĐẠO ĐỨC HỌC

THS. NGUYỄN THU HUYỀN*

Abstract: Along with theory of ethics contained in textbooks, stories of Ho Chi Minh virtue are important materials to educate good behaviours in consistent with ethical standards of society. These stories affect mentality of students, translating knowledge into beliefs and good behaviours in a natural way. These stories not only help students enrich their living experiences but also orient their thinking and actions towards moral standards.

Keywords: Moral example, stories of Ho Chi Minh virtue, ethics.

Để góp phần nâng cao hơn nữa chất lượng dạy và học môn *Đạo đức học*, việc khai thác và vận dụng truyện kể về tấm gương và đạo đức Hồ Chí Minh trong quá trình dạy học có vai trò quan trọng. Cùng với hệ thống tri thức lí luận về đạo đức có trong sách giáo khoa, truyện kể tấm gương, đạo đức Hồ Chí Minh nếu được khai thác và vận dụng hiệu quả sẽ giúp hình thành ở sinh viên (SV) niềm tin đạo đức và rèn luyện hành vi ứng xử phù hợp với các chuẩn mực đạo đức của xã hội một cách tự giác. Những hành vi ứng xử của Bác Hồ trong các câu chuyện sẽ tác động mạnh vào tình cảm, giúp chuyển tri thức thành niềm tin và thói quen thực hiện hành vi đạo đức một cách tự nhiên. Vì vậy, truyện kể về tấm gương, đạo đức Hồ Chí Minh không chỉ có tác dụng đem lại mỹ cảm nghệ thuật, tính giáo dục, làm phong phú đời sống tâm hồn mà còn có sức lay động, cổ vũ trong việc định hướng suy nghĩ và hành động của bản thân SV. Và đó cũng chính là mục tiêu của quá trình dạy *Đạo đức học* hiện nay.

Tùy theo mỗi giảng viên (GV) trong thiết kế các ý tưởng dạy học, việc khai thác và sử dụng truyện kể tấm gương, đạo đức Hồ Chí Minh được tiến hành theo nhiều phương cách khác nhau. Tuy nhiên, xét về mục đích sử dụng gắn liền với tiến trình dạy học thì những mẩu chuyện về Bác Hồ có thể được vận dụng theo những hướng sau:

1. Sử dụng truyện kể về tấm gương, đạo đức Hồ Chí Minh để mở đầu bài học

Trước khi vào nội dung chính của bài học, GV có thể sử dụng truyện kể về tấm gương, đạo đức Hồ Chí Minh để thực hiện hoạt động này. Ở đây, GV lựa chọn mẩu chuyện có nội dung phù hợp với chủ đề bài học để thay cho lời vào bài. Từ nội dung câu chuyện, GV làm rõ chủ đề bài học bằng những câu hỏi có tính định

hướng nhằm chuẩn bị tâm thế tiếp nhận bài học mới cho SV một cách chủ động đầy hứng thú.

Ví dụ: để dẫn SV vào nội dung “*Các phẩm chất đạo đức của người Việt Nam mới theo tư tưởng Hồ Chí Minh*” GV có thể kể câu chuyện sau:

Tháng 4/1946, với danh nghĩa là Chủ tịch nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, Bác Hồ sang Pháp để đàm phán với Chính phủ Pháp về những vấn đề có liên quan đến vận mệnh của đất nước. Nhân dịp đó, Tòa thị chính Pa-ri mở tiệc lớn đón mừng Bác. Tiệc tan, mọi người mời Bác ra phòng lớn uống nước và nói chuyện. Bác vui vẻ đứng dậy và cầm một quả táo mang theo. Nhiều người ngạc nhiên, nhiều con mắt tò mò chú ý.

Bác ra đến ngoài thì có một đám thiếu nhi ríu rít chạy tới chào. Bác tươi cười bế một em bé gái nhỏ nhất lên và trao cho em quả táo. Mọi người bấy giờ mới vỡ lẽ và rất cảm động trước cử chỉ thương yêu con trẻ của Người.

Ngày hôm sau, câu chuyện “Quả táo của Bác Hồ” đều được các báo đăng lên đầu trang nhất. Các báo còn kể lại rằng em bé gái khi nhận được quả táo đó thì giữ khư khư trên tay, ai xin cũng không cho. Lúc về nhà, em để quả táo trên bàn học. Cha mẹ bảo:

Con ăn đi, kéo để lâu sẽ hỏng không ăn được.

Thế nhưng, em bé nhất định không ăn và bảo:

Đó là quả táo Bác Hồ cho con, con sẽ giữ thật lâu để làm kỉ niệm.

Kể đến đây, GV giới thiệu bài học: Với mẩu chuyện trên, thông qua những hành động, cử chỉ, việc làm của Bác, chúng ta thấy toát lên ở Bác một phẩm chất thật đáng quý và trân trọng. Đó là tấm lòng, tình thương yêu, lối sống hòa nhập, luôn quan tâm và sống chan

* Trưởng Đào tạo, bồi dưỡng cán bộ, công chức - Bộ Nội vụ

hòa với mọi người, gắn bó sâu sắc với nhân dân. Có thể nói, đây là những phẩm chất đạo đức cao đẹp của Hồ Chí Minh - vị lãnh tụ vô cùng kính yêu của dân tộc Việt Nam. Vậy các phẩm chất đạo đức theo tư tưởng Hồ Chí Minh là gì? Những phẩm chất đạo đức này có vai trò như thế nào trong cuộc sống của mỗi con người trong cộng đồng xã hội? Vấn đề này sẽ được làm rõ qua bài học ngày hôm nay.

2. Sử dụng truyện kể đạo đức Hồ Chí Minh để minh họa nội dung tri thức

Đây là hình thức được GV sử dụng thường xuyên, đặc biệt là khi giảng dạy các khái niệm, phạm trù có tính khái quát cao. Ở đây, cùng với quá trình phân tích, lí giải tri thức bài học, GV có thể vận dụng những mẫu chuyện về Bác Hồ để làm rõ thêm tri thức của bài. Ta lấy trường hợp sau đây làm ví dụ:

Khi giảng nội dung phần “*lẽ sống*”, trong quá trình giảng giải, để giúp SV hiểu rõ hơn những biểu hiện cơ bản của phạm trù này, GV có thể kể câu chuyện sau đây:

Do điều kiện công tác, sau hơn 2 năm, Bác Hồ mới có dịp trở lại một vùng cơ sở trước đây Người đã từng sống và làm việc. Thấy Bác về, bà con già, trẻ, gái, trai khắp bản ùa ra đón Bác.

Trong số những người đứng vây quanh Bác lớp trong lớp ngoài hôm ấy có một em bé 2 năm trước đã từng quán quýt bên Bác khi Người ra suối câu cá, hoặc lên nương cuốc đất trồng rau sau những giờ làm việc. Ngày Bác lên đường đi công tác xa, em bé đó theo ra đến đầu bản tiễn Bác. Trước lúc chia tay, Bác cúi xuống hôn má em và Người chưa kịp hỏi gì thì đã nghe em bé nói một câu rất tự nhiên:

Đến đầu thấy vòng bạc, Bác nhớ mua cho cháu một cái nhé!

Bà con dân bản tiễn Bác lên đường đi công tác cách đây 2 năm cũng đã quên chuyện “Chiếc vòng bạc” ấy. Sau những lời chúc mừng thăm hỏi sức khỏe dân bản, nhận ra em bé ngày trước đứng trong đám đông, Bác bước đến, từ từ mở nắp túi áo trước ngực, lấy ra chiếc vòng bạc mới tinh và trao cho em.

Ngỡ ngàng giây lát, rồi nhớ ra lời dặn Bác 2 năm trước, em bé sung sướng quá, không giấu nổi xúc động, hai mắt cứ chớp mãi, líu cả lưỡi mới nói được:

Cháu... cảm... cảm ơn Bác!

Cả cô bé và mọi người đều cảm động đến rơi nước mắt. Bác nói với mọi người:

Cháu nó đã nhờ mua cái gì tức là nó thích cái đó lắm, đừng để giảm lòng tin của các cháu. Đã hứa là mình phải làm cho kì được, không làm được thì đừng có hứa. Đây là chữ tín, cần giữ trọn lòng tin của mọi người.

Kể xong, GV kết luận: Câu chuyện về Bác Hồ cho thấy việc giữ chữ tín là một trong những phẩm chất tạo nên một lẽ sống đáng quý ở con người, nó mang lại niềm vui cho người khác và danh dự của mỗi cá nhân. Chúng ta cần học tập tấm gương giữ chữ tín - một trong những phẩm chất đạo đức tạo nên lẽ sống tốt đẹp của Bác Hồ kính yêu.

3. Vận dụng truyện kể đạo đức Hồ Chí Minh để củng cố nội dung bài học

Đây là hình thức được dùng sau khi đã kết thúc các hoạt động nhận thức nội dung bài học mới. Ở đây, sau khi kết thúc đơn vị kiến thức cuối cùng của bài học, GV kể cho SV nghe một câu chuyện có nội dung phù hợp với nội dung bài học, đặc biệt là những kiến thức trọng tâm để thực hiện bước củng cố. Khi ấy, câu chuyện được kể sẽ trở thành một nhân tố hỗ trợ cho GV tổ chức hoạt động này. GV có thể yêu cầu SV vận dụng những tri thức vừa mới được học để lí giải những vấn đề mà câu chuyện phản ánh hoặc đề nghị SV rút ra những bài học cho bản thân trong quá trình liên hệ với trách nhiệm bản thân.

Ví dụ khi dạy xong phần “*Học sinh, SV phấn đấu học tập và làm theo tấm gương, đạo đức Hồ Chí Minh để xây dựng và bảo vệ Tổ quốc*”, GV có thể kể câu chuyện sau [3]:

Sáng hôm ấy, nắng nhuộm vàng mái đền cổ kính, Bác Hồ đến thăm đền Hùng và gặp các chiến sĩ đại đoàn quân Tiên Phong đang đứng ở đây.

Bác nhìn khắp một lượt các chiến sĩ ra đón rồi hỏi: Các chú có khỏe không?

Thưa Bác, khỏe ạ!

Mọi người hồi hộp chờ Bác nói chuyện thì lại nghe Bác hỏi:

Các chú có biết đền thờ ai đây không ?

Một chiến sĩ đứng gần Bác thưa:

Đền thờ một ông vua ạ!

Nhưng vua nào ? Bác mỉm cười triu mến nhìn bộ đội.

Một cán bộ trả lời:

Dạ, vua Hùng!

Thế các chú có biết vua Hùng là ông vua thế nào không?

Tất cả đều lặng im. Bác giải thích:

Vua Hùng là ông vua có công dựng nước, chính là ông Tổ của nước Việt Nam ta.

Rồi Bác ân cần dặn mọi người: “Các vua Hùng đã có công dựng nước, Bác cháu ta phải cùng nhau giữ lấy nước”.

Lời Bác Hồ dạy giản dị mà đầy ý nghĩa, còn vang vọng mãi trong lòng mọi người.

(Xem tiếp trang 170)

cần giúp SV vận dụng kiến thức đã biết để soi sáng những vấn đề trong thực tiễn. Kiến thức CNMLN lúc này là những định hướng, phương pháp luận chung nhất để giải quyết.

Ví dụ, khi dạy về quan điểm toàn diện của phép biện chứng duy vật cho SV ngành sư phạm, GV có thể đưa ra trường hợp sau để giúp SV vận dụng quan điểm này vào thực tiễn nghề nghiệp của mình:

Anh (chị) hãy đọc đoạn văn sau: “Sau trận bão, ngán bề sạch như tấm kính lau hết mây hết bụi. Mặt trời nhú lên dần dần, rồi lên cho kì hết. Tròn trĩnh phúc hậu như lòng đỏ một quả trứng thiên nhiên đầy đặn. Quả trứng hồng hào thăm thẳm và đường bệ đặt lên một mâm bạc đường kính mâm rộng bằng cả một cái chân trời màu ngọc trai nước biển hửng hồng. Y như một mâm lễ phẩm tiến ra từ trong bình minh để mừng cho sự trường thọ của tất cả những người chài lưới trên muôn thủa biển đông” [3; tr 120].

GV đặt câu hỏi: 1) Dùng quan điểm của chủ nghĩa duy vật biện chứng về nội dung và hình thức để phân tích nội dung và hình thức của đoạn văn trên. Từ đó rút ra ý nghĩa phương pháp luận; 2) Vận dụng ý nghĩa phương pháp luận trên vào công tác dạy học môn Tiếng Việt ở nhà trường tiểu học cũng như thực tiễn cuộc sống. Nêu ví dụ minh họa.

2.3. Thực hiện bài giảng theo PPTH. Ở đây, GV cần giới thiệu trường hợp; định hướng cho SV phương pháp nghiên cứu; tổ chức cho SV nghiên cứu

trường hợp thông qua làm việc cá nhân hoặc thảo luận nhóm; tổ chức cho SV trình bày ý kiến của mình (hoặc của nhóm). Sau đó, GV nhận xét, bổ sung, tổng kết ý kiến của SV và chốt lại kiến thức bài học.

Như vậy, có thể khẳng định, PPTH rất thích hợp cho việc gắn lí luận với thực tiễn trong dạy học môn NNLCB của CNMLN. Tuy nhiên, để thực hiện được điều này, ngoài việc GV phải nắm vững kiến thức về CNMLN còn phải thường xuyên bám sát thực tiễn cuộc sống và ngành đào tạo; kết hợp các phương thức khác nhau để tiếp cận với các hình thức, các mức độ của thực tiễn, như: đi thực tế cơ sở, khai thác thông tin ở các phương tiện thông tin đại chúng...; tích hợp kiến thức các môn học khác với môn NNLCB của CNMLN. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Luật Giáo dục (2005). NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [2] Hồ Chí Minh toàn tập (tập 8) (1996). NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [3] Nguyễn Minh Thuyết (chủ biên) (2008). Tiếng Việt 5 (tập 1). NXB Giáo dục.
- [4] Nguyễn Văn Cường (2006). *Đổi mới phương pháp dạy học trung học phổ thông*. Tài liệu dành cho Dự án Phát triển giáo dục trung học phổ thông của Bộ GD-ĐT. Hà Nội.
- [5] Nguyễn Văn Đản (2012). *Tổ chức hoạt động học*. NXB Giáo dục Việt Nam.

Sử dụng một số truyện kể về...

(Tiếp theo trang 155)

Kể đến đây, GV đưa ra yêu cầu: Hãy phát biểu suy nghĩ của em về ý nghĩa quan trọng nhất về lời dặn dò của Bác Hồ đối với chúng ta. Với sự dẫn dắt của GV, SV sẽ hướng đến kết luận: câu chuyện này một lần nữa đã khẳng định xây dựng và bảo vệ Tổ quốc là trách nhiệm và nghĩa vụ thiêng liêng của mỗi người Việt Nam chúng ta vì đó cách để ghi nhớ công ơn của tổ tiên và các thế hệ cha anh đã hi sinh xương máu để có được giang sơn, gấm vóc này.

Truyện kể về tấm gương, đạo đức Hồ Chí Minh là những mẫu chuyện có thật kể lại những chặng đường, hành động, việc làm và suy nghĩ của Người. Nó giống như cuốn nhật kí mà mỗi trang giấy là những giá trị, chuẩn mực đạo đức mà Người để lại cho muôn đời sau. Tự bản thân mỗi câu chuyện về Người cũng đã là một bài học, tư liệu quý giá trong việc góp phần giáo

dục cho thế hệ trẻ. Do vậy, việc vận dụng truyện kể về tấm gương, đạo đức Hồ Chí Minh vào thiết kế các bài dạy trong môn Đạo đức học là rất quan trọng. Nó không những góp phần nâng cao hơn nữa việc dạy và học nội dung đạo đức học ở các trường đại học sư phạm hiện nay mà còn góp phần thực hiện tốt chương trình tích hợp nội dung “*Học tập và làm theo tấm gương, đạo đức Hồ Chí Minh*” theo yêu cầu của Bộ GD-ĐT được bắt đầu triển khai từ năm học 2010-2011. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Tuyển tập thơ văn cho thiếu nhi (1961). NXB Văn học.
- [2] Ban Tuyên giáo Trung ương (2008). *Những mẫu chuyện về tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [3] Đoàn Minh Tuấn (1973). *Đền Hùng, một sáng thu xưa*. NXB Thanh niên.
- [4] Bộ GD-ĐT (2007). *Giáo dục công dân 10*. NXB Giáo dục.
- [5] Trần Văn Thắng - Nguyễn Thị Thu Hoài (2011). *Dạy học tích hợp nội dung học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh, môn Giáo dục công dân trung học phổ thông*. NXB Giáo dục Việt Nam.